

Retsudvalget 2014-15 (2. samling)
REU Alm.del endeligt svar på spørgsmål 182
Offentligt

JUSTITSMINISTERIET

Politi- og Strafferetsafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 20. oktober 2015
Kontor: Politikontoret
Sagsbeh: Ditte Refsgaard
Sagsnr.: 2015-0030-3812
Dok.: 1728844

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 182 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 11. september 2015. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Pernille Skipper (EL).

Søren Pind

/

Esben Haugland

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 182 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Ministeren bedes redegøre for, hvad ministeren agter at gøre på baggrund af fremkomne oplysninger om forkert registrering af masteoplysninger hos et teleselskab, hvor oplysningerne er anvendt som bevis i straffesager. Der henvises til artikel "Rapport: Teleselskab udleverede fejlagtige oplysninger til politiet" i Information den 4. september 2015.”

Svar:

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet udtalelser fra Rigspolitiet og Rigsadvokaten.

Rigspolitiet har oplyst følgende:

”Enhver kommunikation til og fra en mobiltelefon sker via sendemaster, der er placeret på geografisk strategiske steder rundt om i landet. En mobiltelefon ”finder” altid selv en sendemast i nærheden.

En sendemast er som udgangspunkt forsynet med et antal transmissionsceller, der hver dækker et område på et antal grader rundt om sendemasten. Dette gør det muligt at områdebestemme en mobiltelefons position i forhold til masten. Teleudbyderne kan på den baggrund levere oplysninger om master og transmissionsceller som en adresse, en hovedretning og med angivelse af koordinater.

Rigspolitiet skal bemærke, at masteoplysninger ikke kan placere en mobiltelefon med samme præcision, som f.eks. en GPS. Der kan således være tilfælde, hvor masteoplysninger alene kan geografisk placere en mobiltelefon inden for et flere kvadratkilometer stort område.

Teleudbyderne registrerer løbende oplysninger om, hvilke transmissionsceller en mobiltelefon har anvendt i forbindelse med en kommunikations start og afslutning. Teleudbyderne fører ligeledes en fortegnelse (såkaldte mastelister), der løbende opdateres, over placeringen af samtlige af udbyderens sendemaster.

Masteoplysninger fremkommer således ved at sammenholde de ovennævnte oplysninger om anvendte transmissionsceller og den fysiske placering af de pågældende sendemaster.

Masteoplysningers validitet afhænger af, dels om der er foretaget en korrekt registrering af de transmissionsceller, som en mobiltelefon har anvendt i forbindelse med en kommunikati-

ons start og afslutning, dels om teleudbydernes mastelister er korrekt og løbende ajourført.

Rigspolitiet har i nogle tilfælde konstateret, at teleudbydernes mastelister ikke har været korrekt og løbende ajourført, at der har været fejl i teleudbydernes historiske fortegnelser over masteplaceringer, eller at der ikke er sket en retvisende registrering af de transmissionsceller, som en mobiltelefon har anvendt i forbindelse med datatrafik.

Disse fejl er typisk blevet konstateret af den efterforskende politikreds i forbindelse med gennemgangen af de modtagne oplysninger fra teleudbyderne. I disse situationer tager politiet kontakt til den pågældende teleudbyder med henblik på nærmere afklaring af de rejste spørgsmål. Endvidere orienterer Rigspolitiets Telecenter samtlige politikredse om sådanne identificerede tekniske fejl.

Rigspolitiet fører endvidere en løbende dialog med de enkelte teleudbydere, der bl.a. skal sikre størst mulig validitet i forhold til de modtagne oplysninger fra teleudbyderen.

Endelig vil Rigspolitiet på et kommende møde med politikredsene understrege vigtigheden af, at der fortsat er fokus på masteplysninger, herunder i forhold til håndteringen af eventuelle fejl heri samt anvendelse i efterforskningen mv.

Rigspolitiet kan om den konkrete teleudbyder oplyse, at flere politikredse i begyndelsen af 2014 gjorde udbyderen opmærksom på visse uregelmæssigheder vedrørende masteplysninger om datatrafik. Teleudbyderen undersøgte herefter forholdet nærmere i samarbejde med sin netværksoperatør. Det kunne herefter konstateres, at der i flere tilfælde fandtes fejl i masteplysningerne, som netværksoperatøren ikke kunne redegøre nærmere for.

På denne baggrund besluttede teleudbyderen den 27. marts 2014 at standse levering af masteplysninger vedrørende datatrafik til politikredsene og underrettede i den forbindelse de politikredse, som havde rettet henvendelse til teleudbyderen med tvivlsspørgsmål. Teleudbyderen underrettede endvidere Rigspolitiets Telecenter om forholdet, som herefter den 28. marts 2014 orienterede alle landets politikredse herom.

Teleudbyderen har endvidere oplyst, at der ikke er konstateret tilsvarende fejl i forhold til masteplysninger vedrørende traditionel kommunikation via tale, sms eller mms, men kun ved datatrafik.

Endelig har teleudbyderen oplyst, at der fortsat ikke leveres masteplysninger vedrørende datatrafik til politikredsene.”

Rigsadvokaten har oplyst følgende:

”1. Oplysninger om en mobiltelefons brug af sendemaster (masteoplysninger) kan anvendes som et efterforsknings- og bevismiddel af politiet og anklagemyndigheden og kan – hvis en række nærmere angivne betingelser i retsplejeloven er opfyldt – tilvejebringes som led i flere forskellige straffeprocessuelle indgreb, der alle kræver rettens kendelse.

Politiet kan f.eks. i medfør af retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 3, foretage indgreb i meddelelshemmeligheden ved fra teleselskaberne at indhente oplysning om, hvilke telefoner mv. der sættes i forbindelse med en bestemt telefon mv. (teleoplysning). Hvis politiet ønsker at indhente disse oplysninger bagud i tid (historiske teleoplysninger), sker teleselskabernes udlevering tillige med hjemmel i retsplejelovens § 803 om edition.

Som et andet eksempel kan politiet efter retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 1, foretage indgreb i meddelelshemmeligheden ved fremadrettet at aflytte telefonsamtaler mv. I forbindelse med telefonaflytning vil politiet samtidig modtage teleoplysninger for den periode, hvor telefonaflytningen er iværksat.

Endvidere kan det nævnes, at oplysninger om en mobiltelefons brug af telefonmaster kan tilvejebringes i medfør af retsplejelovens § 791 a, stk. 5, som angiver, at politiet under visse betingelser kan indhente oplysninger om lokaliseringen af en mobiltelefon, der antages at benyttes af en mistænkt (teleobservation).

2. De forskellige straffeprocessuelle indgreb giver politiet mulighed for efter rettens kendelse at modtage oplysninger fra teleselskaberne om, hvilke forbindelser et telefonnummer eller en specifik mobiltelefon har haft i en given periode.

I forbindelse med teleselskabernes levering af disse oplysninger modtager politiet informationer om, hvilke telefonmaster den pågældende mobiltelefon har anvendt. Disse masteoplysninger kan indgå som bevis i en straffesag, f.eks. med henblik på at belyse, om en mobiltelefon har befundet sig i nærheden af et gerningssted på gerningstidspunktet, eller om den pågældende mobiltelefon geografisk har bevæget sig på en måde, der er relevant i forhold til bevistemaerne i straffesagen.

Betydningen af de enkelte beviser i en sag, herunder et bevis i form af eventuelle teleoplysninger, vil altid bero på en konkret vurdering af dels det enkelte bevis, dels sagens samlede omstændigheder i øvrigt. Det gælder både ved anklagemyndighedens vurdering af, om der skal rejses tiltale, og i givet fald ved rettens afgørelse af straffesagen.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at Rigsadvokaten har udarbejdet en intern vejledning til anklagemyndigheden om forberedelse og præsentation af teleoplysninger i retten. Vejledningen er udarbejdet med henblik på at forbedre kvaliteten og skabe mere ensartethed i behandlingen og præsentationen af teleoplysninger i retten. Til vejledningen er endvidere knyttet en række bilag, der bl.a. beskriver de tekniske forhold omkring masteoplysninger, herunder bl.a. at fysiske forhold, høje bygninger mv. eller overbelastning af en sendemast kan medføre, at signalet ”springer” til anden mast i området.

Vejledningen anvendes bl.a. i forbindelse med undervisningen på Rigsadvokatens kurser "Teleoplysninger i retten". Kurset, der udbydes årligt, er rettet mod anklagere og har til formål at give deltagerne en dybere forståelse af teknikken bag tilvejebringelse af teleoplysninger og forståelse af de informationer, som kan fås via teleoplysninger. Endvidere giver kurset indblik i konkrete redskaber og præsentationsmåder i forbindelse med fremlæggelse af teleoplysninger i retten.

3. På baggrund af flere avisartikler i september 2015 om validiteten af masteoplysninger leveret til politiet fra en konkret teleudbyder anmodede jeg den 7. september 2015 om en udtalelse fra Københavns Vestegns Politi, der har behandlet den konkrete sag, der er omtalt i avisartiklerne og i spørgsmålet.

Københavns Vestegns Politi har bl.a. oplyst, at politikredsen i den konkrete sag opdagede fejlen i forbindelse med udarbejdelsen af mastekort, idet mastepositionerne i de modtagne teleoplysninger fra teleudbyderen var så springende inden for meget korte tidsintervaller, at det ikke ville have været fysisk muligt at flytte sig så hurtigt med telefonen mellem masterne. Fejlen bestod i forkerte oplysninger om, hvilke telemaster der var anvendt til kommunikation med opkobling til internettet. Fejlen vedrørte derimod ikke traditionel kommunikation via tale, sms eller mms, men kun datatrafik til internettet eksempelvis via internettjenester fra en mobil enhed. I den omhandlede sag blev nye oplysninger tilvejebragt inden sagens behandling i retten.

4. Jeg har endvidere til brug for besvarelsen af spørgsmålet anmodet om en udtalelse fra samtlige politikredse om deres umiddelbare erfaringer med brugen af masteoplysninger.

Hovedparten af politikredsene har oplyst, at man ikke umiddelbart har oplevet problemer med validiteten af masteoplysninger om mobiltelefoners internetopkoblinger.

Én politikreds har oplyst, at man i 2 sager for ca. 1 år tilbage konstaterede uregelmæssigheder i forbindelse med masteoplysninger på mobiltelefoners internetopkoblinger. I begge til-

fælde var masteoplysningerne leveret af den nævnte teleudbyder. I de pågældende sager blev politikredsen straks opmærksom på, at disse oplysninger i et vist omfang fremstod misvisende, og teleudbyderen blev derfor kontaktet med henblik på afklaring af de tekniske årsager hertil. De pågældende internet-masteoplysninger blev herefter ikke anvendt i sagerne.

En anden politikreds har oplyst at have kendskab til én sag, hvor der i byretten skete domfældelse bl.a. på grundlag af internet-masteoplysninger. Under ankesagens behandling i landsretten opstod der spørgsmål om validiteten af masteoplysningerne, og der blev på anklagemyndighedens initiativ tilvejebragt yderligere oplysninger herom. I landsretten skete der frifindelse i sagen bl.a. med en kort henvisning til, at teleoplysningerne ikke kunne stå alene.

En anden politikreds har nævnt en sag, hvor en telefon med et minuts mellemrum slog på en mast først i Nordjylland og derefter i Københavnsområdet. Politikredsen kontaktede teleudbyderen, der oplyste, at der var foretaget en ændring af maste-nes identifikationsangivelser (celle-id), som endnu ikke var blevet opdateret.

Flere politikredse har mere generelt og bl.a. med henvisning til Rigsadvokatens ovennævnte vejledning om forberedelse og præsentation af teleoplysninger i retten bemærket, at brug af masteoplysninger som bevis i en straffesag sker efter forudgående nøje gennemgang af oplysningerne sammenholdt med sagens øvrige informationer med henblik på at sikre validiteten og dermed bevisværdien. Der er ligeledes peget på, at der i tilfælde af validitetsspørgsmål vil blive taget kontakt til den pågældende teleudbyder med henblik på nærmere afklaring.

5. Som det fremgår ovenfor, kan masteoplysninger indgå som et blandt flere beviser i en konkret straffesag, og betydningen af masteoplysningerne vil afhænge af en konkret vurdering af den enkelte sag, herunder af de øvrige oplysninger i sagen. Masteoplysninger kan således ikke stå alene, men må ses i sammenhæng med de øvrige oplysninger i sagen.

Masteoplysninger indebærer ikke på samme måde som f.eks. en GPS en præcis stedfæstelse af en mobiltelefon. Der kan desuden være forskellige tekniske forhold, som gør, at en mobiltelefon f.eks. springer til en anden mast, jf. bl.a. Rigsadvokatens vejledning om præsentation af teleoplysninger. Som det nærmere er beskrevet i Rigspolitiets bidrag til brug for besvarelsen af spørgsmålet, kan også andre forhold have betydning for validiteten af indhentede masteoplysninger. Når politiet bliver opmærksom på sådanne spørgsmål i en konkret straffesag, tages der kontakt til den pågældende teleudbyder med henblik på en nærmere afklaring, hvilket i øvrigt også skete i

den konkrete sag, som er omtalt i spørgsmålet. Politiet og anklagemyndigheden er således opmærksom på de forskellige forhold, der kan gøre sig gældende ved brug af masteoplysninger i straffesager.

For så vidt angår de oplysninger om visse fejlbehæftede masteoplysninger fra en konkret teleudbyder, som er omtalt i spørgsmålet, har Rigspolitiet den 28. marts 2014 gjort samtlige politikredse opmærksom på forholdet. Som beskrevet af Rigspolitiet angik fejlen hos den pågældende teleudbyder ikke opkaldsdata, sms eller mms, men alene datatrafik, og teleudbyderen standsede levering af de pågældende oplysninger.

På den anførte baggrund finder jeg på det foreliggende grundlag ikke anledning til at foretage yderligere som følge af den konkrete sag, som er omtalt i spørgsmålet, herunder eksempelvis iværksætte en nærmere gennemgang af tidligere straffesager, hvor oplysninger som nævnt i spørgsmålet måtte have indgået som et blandt flere beviser i sagen. Den pågældende sag er dog efter min opfattelse med til at understrege, at politiet og anklagemyndigheden fortsat skal have opmærksomhed omkring anvendelsen af masteoplysninger og de spørgsmål, der kan opstå i den forbindelse.”

Justitsministeriet kan henholde sig til Rigspolitiets og Rigsadvokatens udtalelser.